

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ДРУГА СЕКЦІЯ

СПРАВА “МЕЛЬНИЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ”

(заява № 17707/02)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

19 жовтня 2004

Це рішення набуває статусу остаточного відповідно до обставин, визначених частиною 2 статті 44 Конвенції. Воно може бути піддане редакційному редагуванню.

У справі “Мельниченко проти України”,

Європейський суд з прав людини (Друга секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п.Ж.-П.Коста, Голова,

п. А. Бака,

п.Л.Лукайдес

п.С.Бірсан

п. К.Юнгвірт,

п.В.Буткевич

п.М. Угрехелідзе, судді,

а також п. Т. Л. Ерлі, заступник Секретаря Секції,

беручи до уваги ухвалу щодо прийнятності від 4 листопада 2003 року,

порадившись у нарадчій кімнаті 7 та 28 вересня 2004 року,

виносить таке рішення, яке було прийняте останнього дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа ґрунтується на заяві (№ 17707/02) проти України, що була подана до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі – Конвенція), громадянином України, паном Миколою Івановичем Мельниченко (далі – заявник), 23 квітня 2002 р.
2. Заявника представляв п. Сергій Головатий, юрист, що практикує у Києві, Україна. Уряд України (далі - Уряд) представляли його представники у Суді пані Валерія Лутковська, яку змінила пані Зоряна Бортновська.
3. Заявник стверджував, зокрема, що його право на вільні вибори, гарантоване статтею 3 Протоколу №1 до Конвенції, було порушене.
4. Заява була передана до Другої Секції Суду (п. 1 правила 52 Регламенту Суду). Зі складу секції була створена палата в порядку, встановленому п.1 правила 26 Регламенту, яка розглядала справу (п. 1 статті 27 Конвенції).
5. Своїм рішенням від 4 листопада 2003 року Суд проголосив заяву прийнятною у частині скарг на порушення статті 3 Протоколу №1 до Конвенції.
6. Заявник та Уряд надали свої зауваження щодо суті (п. 1 правила 59 Регламенту). Після консультацій зі сторонами Палата вирішила, що вирішення справи щодо суті не вимагає усних слухань (п.3 правила 59 Регламенту), сторони відповідали письмово на зауваження один одного.

ФАКТИ

7. Заявник, пан Микола Іванович Мельниченко, народився 18 жовтня 1966 року у селі Западинка Васильківського району Київської області. Зараз він проживає в Сполучених Штатах Америки, де він отримав статус біженця.
8. Заявник працював в Управлінні державної охорони при Адміністрації Президента України. У його обов'язки входила охорона кабінету Президента. Під час своєї роботи заявник, за його твердженнями, зробив аудіо запис приватних розмов Президента з третіми особами, що стосувалися можливої участі Президента у зникненні журналіста Георгія Гонгадзе.
9. П. Гонгадзе був політичним журналістом та головним редактором Інтернет-видання “Українська правда”. Він був відомий своїм критичним відношенням до влади та своїм внеском у поширення свободи слова в Україні та за її межами. Він зник 16 вересня 2000 року після того, як він тривалий час заявляв, що йому погрожують та стежать за ним. 2 листопада 2000 року біля міста Тараші Київської області було знайдене тіло без голови невідомої особи, яка пізніше за результатами судової експертизи була ідентифікована як

п. Гонгадзе. Вдова Гонгадзе звернулась до Суду [Європейського суду з прав людини](№34056/02).

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

A. Історія справи

10. 26 листопада 2000 року заявник залишив Україну, оскільки він побоювався політичного переслідування за публічне розголошення вищезазначених аудіозаписів.
11. 28 листопада 2000 року Голова Соціалістичної партії України п. Мороз публічно озвучив під час сесії Верховної Ради України існуючі аудіо записи, таємно зроблені в кабінеті Президента, які викривали участь Президента та інших вищих посадових осіб держави у зникненні Георгія Гонгадзе. Відповідно до звіту “Репортерів без кордонів”, опублікованого 22 січня 2001 року, у записаній розмові згадувалися різні способи, якими можна було позбутися п. Гонгадзе. У одній з тих розмов, ніби-то між Президентом та Міністром внутрішніх справ, Міністр сказав, що знає людей, здатних виконати це завдання, людей, яких він назвав “справжніми орлами”, готових зробити все, що треба. (“Справжні орли” означали нелегальну групу колишніх або теперішніх членів охорони). Це викриття призвело до величезного політичного скандалу.
12. Двома днями пізніше, 30 листопада 2000 року, Печерський районний суд м. Києва порушив кримінальну справу проти п. Мороза за наклеп через ці аудіо касети.
13. Заявник втік з України. Проте, він ще мав внутрішній паспорт, в якому зазначалась його прописка в м. Києві (як вона тоді називалась, див. п.п. 40-42 нижче).
14. Заявник звернувся за політичним притулком до Сполучених Штатів Америки (США). 27 квітня 2001 року Служба імміграції та натуралізації Департаменту юстиції США визнала заявника біженцем відповідно до Конвенції ООН “Про статус біженців” 1951 року (далі – Женевська Конвенція). Департамент юстиції США видав заявнику проїзний документ біженця і надав йому право залишатися у США на невизначений строк.
15. 4 січня 2001 року слідчий Генеральної прокуратури України (далі - ГПУ) порушив кримінальну справу щодо заявника за обвинуваченням його в наклепі як щодо Президента України – п. Л.Кучми, так і щодо п. В.Литвина та п. Ю.Кравченка, які в той час були Головою Адміністрації Президента України та Міністром внутрішніх справ відповідно. Ця кримінальна справа була порушена також за ознаками злочину про підробку документу, який видається державною установою, оскільки заявник у заяві, поданій для оформлення паспорта, не зазначив, що він обізнаний з відомостями, які становлять державну таємницю, які йому стали відомі при виконанні ним службових обов’язків (див. п. 34 нижче). У цей же день слідчий ГПУ виніс постанову про оголошення заявника в розшук.
16. 14 лютого 2001 року слідчий ГПУ порушив ще одну кримінальну справу проти заявника про розголошення відомостей, що становлять державну таємницю та перевищення заявником влади та посадових повноважень. 15 лютого 2001 року заявник був обвинувачений у скоєнні всіх чотирьох злочинів разом. 19 жовтня 2001 року ГПУ повторно була винесена постанову про притягнення заявника як обвинуваченого відповідно до нового Кримінального Кодексу. Обвинувачення в наклепі було зняте, оскільки новий Кримінальний Кодекс декриміналізував цей злочин. 24 січня 2002 року Печерський районний суд м. Києва у відсутності заявника виніс рішення про його затримання для розгляду в судовому засіданні питання щодо взяття заявника під варту.

B. Факти, які стали підставою для скарг заявника

17. 12 січня 2002 року 9-ий з'їзд Соціалістичної партії України висунув заявника кандидатом за № 15 у списку Соціалістичної партії України на вибори до Верховної Ради України.
18. 22 січня 2002 Соціалістична партія України подала до Центральної виборчої комісії заяву заявника про його реєстрацію кандидатом. У заяві про реєстрацію заявник вказав адресу прописки як адресу свого місця проживання протягом останніх п'яти років.
19. 26 січня 2002 року Центральна виборча комісія України прийняла постанову № 94 "Про відмову у реєстрації кандидатів у народні депутати України від 31 березня 2002 року".
20. Ця постанова ґрунтувалась на стенограмі засідання щодо вирішення прохання заявника про реєстрацію та була прийнята за пропозицією пані М.Ставнічук, члена Центральної виборчої комісії, яка заявляла, що у реєстрації слід відмовити за таких підстав:

"... З вище зазначеного випливає, що дія частини другої статті 8 Закону України "Про вибори народних депутатів України" у частині проживання відповідно до чинних міжнародних договорів України не поширюється на Мельниченка М.І.

Перебування М.І.Мельниченка у США з правової точки зору також не є таким, що може бути визнано як постійне проживання в Україні, передбачене статтею 8 Закону ...

...будь-яка перерва у проживанні в Україні поза підставами проживання або перебування, передбаченими в частині другій статті 8 Закону..., виключає можливість для особи мати право бути обраним народним депутатом України, оскільки це [перерва у проживанні] не є підставою проживання в Україні.

...З огляду на це та на те, що М.І.Мельниченко подав недостовірні відомості щодо свого фактичного проживання або перебування протягом останніх п'яти років, і це було виявлено Центральною виборчою комісією, пропонується Комісії відмовити Мельниченку М.І. в реєстрації як кандидата у народні депутати України..."

21. У результаті Центральна виборча комісія прийняла пропозицію пані М.Ставнічук і відмовила у реєстрації 13 потенційним кандидатам, включаючи заявника. Зокрема, вона вирішила:

"...2. Відмовити в реєстрації кандидата у народні депутати України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі Мельниченка Миколи Івановича, включеного до виборчого списку кандидатів у народні депутати України від Соціалістичної партії України по виборах народних депутатів України 31 березня 2002 року під №15, в документах якого, поданих до Центральної виборчої комісії, виявлено суттєво недостовірні відомості щодо адреси місця проживання та зазначення часу проживання в Україні протягом останніх п'яти років".

22. Протягом засідання Комісія через інше регулювання правових відносин зробила різницю між ситуацією заявника та п. Ю.М. Звягільського, якому було дозволено балотуватися у депутати на попередніх виборах, не зважаючи на те, що він тимчасово провів більше двох років за кордоном для медичного лікування в Ізраїлі. Заявник стверджує, що п. Ю.М. Звягільський, якого обвинувачували у зловживанні владою та посадовими обов'язками під час перебування його на посаді Прем'єр-Міністра України, втік до Ізраїлю під час призупинення його депутатської недоторканності.
23. Іншим 12 кандидатам було відмовлено у реєстрації через неналежне оформлення необхідних для реєстрації документів.
24. 30 січня 2002 року Соціалістична партія України подала скаргу до Верховного Суду України на постанову № 94 Центральної виборчої комісії від 26 січня 2002 року, в якій вимагала визнати постанову незаконною та скасувати.
25. 8 лютого 2002 року Верховний Суд України відхилив скаргу з таких підстав:

"... відомості про фактичне проживання Мельниченка М.І. протягом останніх 5 років в Україні спростовуються встановленими Центральною виборчою комісією і судом фактами. Вони є суттєво недостовірними для кандидата в депутати Верховної Ради України, а тому п.2 постанови Центральної виборчої комісії від 26 січня 2002 року № 94 відповідає вимогам п.2 ст.8, ст.ст. 41 і 47 Закону України "Про вибори народних депутатів України".

На підставі наведеного та беручи до уваги все вищезазначене... суд, вирішив:

скаргу Соціалістичної партії України на п.2 постанови Центральної виборчої комісії від 26 січня 2002 року №94 про відмову в реєстрації кандидата у народні депутати України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі Мельниченка Миколи Івановича залишити без задоволення.”

26. 21 листопада 2002 року заявник повідомив Суд, що він проживає у Сполучених Штатах Америки, де він отримав статус біженця. Це було відомо в Україні, оскільки його справі приділяли багато уваги ЗМІ.

II. ВІДПОВІДНЕ МІЖНАРОДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО, НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПРАКТИКА

A. Обмеження права голосу біженця у міжнародному праві

27. Стаття 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, учасником якого є Україна, гарантує громадянам держави право обирати та бути обраним.
28. Щодо можливості біженців брати участь у виборах у державі їх походження, то Комітет з прав людини в своєму Загальному Коментарі статті 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права зазначає, що хоча стаття 25 забороняє будь-яку дискримінацію щодо громадян, проте вимога реєстрації, яка залежить від проживання, може бути виправдана. Таким чином, держави мають право обмежити виборче право до тих громадян, які фактично проживають на їх території. Цей Коментар також закріплює, що:

“ 15. Ефективне втілення права на вибори та можливість бути обраним гарантує, що особи мають право голосувати за того чи іншого кандидата на їх вибір. Будь-які обмеження права бути обраним, такі як мінімальний вік, повинні бути виправдані об'єктивністю та розумністю критерію. Особи, які мають право бути обраними, не повинні позбавлятися його через нерозумні або дискримінаційні вимоги, такі як освіта, проживання чи походження, або політична приналежність. Жодна особа не може зазнавати дискримінації чи будь-яких незручностей через те, що вона є кандидатом. Державні партії можуть визначати та роз'яснювати положення законодавства, які виключають якусь групу чи категорію осіб з виборчих посад.”

B. Витяги з Роз'яснення щодо виборів, прийнятих Венеціанською Комісією на її 51-й сесії (5-6 липня 2002 року)

29. Відповідні витяги з Роз'яснень щодо виборів від 5-6 липня 2002 року містять таке:

Європейські виборчі принципи (проект Пояснювального звіту)

“По-третє, право голосувати та (або) право бути обраним може бути предметом обмеження, виходячи з місця проживання, ... проживання в цьому випадку означає місце постійного проживання... І навпаки, декілька держав гарантують своїм громадянам, які живуть за кордоном, право голосу і навіть право бути обраним... Реєстрація могла мати місце там, де виборець додатково проживає, якщо він чи вона проживають там регулярно і це відображається, наприклад, у його місцевих податках; тоді, звичайно, виборець не може бути зареєстрований там, де він чи вона проживають в основному.

Вільне пересування громадян в межах держави є одним з фундаментальних прав, яке необхідне для справді демократичних виборів. Проте, якщо особи змінили місце проживання поза їх волею, вони мають мати, протягом певного часу, можливість розглядатися як резиденти їх колишнього місця проживання. Така можливість повинна бути як мінімум протягом п'яти років, але не більше п'ятнадцяти років для осіб, які знаходяться за межами своєї держави.

Наприкінці, обмеження можуть бути зроблені щодо політичних прав. Проте такі обмеження повинні відповідати звичайним умовам, відповідно до яких основні права можуть бути обмежені. Іншими словами, вони повинні:

- бути передбачені законом;
- відповідати принципу пропорційності;

- базуватися на психічній недієздатності особи або кримінальному обвинуваченні за тяжкі злочини.

Більше того, позбавлення політичних прав може бути тільки за рішенням суду відповідно до закону. Проте, у випадку позбавлення права на підставі психічної недієздатності, таке рішення може стосуватися недієздатності та тягнути за собою *в силу самого закону* позбавлення цивільних прав.

Умови позбавлення осіб права бути обраними можуть бути менш суворими, ніж позбавлення їх права голосу, оскільки в результаті перебування особи на державній посаді її можна звільнити з неї, якщо вона своїми діями на цій посаді порушує значні суспільні інтереси, що буде переслідувати законну мету. “

С. Практика різних юрисдикційних органів, що стосується вимоги щодо проживання стосовно права на вільні вибори

30. Немає єдиної практики різних держав щодо участі біженців у виборах. Хоча багато держав не передбачають ніякої вимоги щодо проживання (наприклад, Великобританія, Ірландія, Кіпр, Фінляндія, Італія, Франція, Греція, Польща, Нідерланди, Чехія, Іспанія, Португалія, Естонія, Латвія, Хорватія, Молдова, Швейцарія, Австрія та Туреччина), інші держави продовжують закріплювати таку вимогу до виборів Президента (наприклад Німеччина, Болгарія, Македонія, Азербайджан, Албанія та Росія) або парламентських виборів (Мальта та Ісландія – президентська система; Ліхтенштейн, Бельгія, Люксембург, Данія, Норвегія та Швеція – непрезидентська система), або до обох виборів (Угорщина, Словаччина, Вірменія, Румунія, Грузія, Литва та Україна).

Д. Конституція України 1996

31. *Відповідні витяги з Конституції України:*

Стаття 8

„...Конституція України має найвищу юридичну силу.
...Норми Конституції України є нормами прямої дії...”

Стаття 9

„Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. ...”

Стаття 22

„...Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. ...”

Стаття 24

Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками ... політичних ... та інших переконань..., (чи) місця проживання...”

Стаття 38

„Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування.”

Стаття 64

„Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.”

Стаття 76

„...Народним депутатом України може бути громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.

Не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку. ...”

Стаття 77

„...Порядок проведення виборів народних депутатів України встановлюється законом.”

Е. Закон України „Про Центральну виборчу комісію” від 17.12.1997 р.

32. Витяги з Закону України „Про Центральну виборчу комісію” від 17.12.1997 р.:

Стаття 1. Статус Центральної виборчої комісії

„Центральна виборча комісія (далі - Комісія) є постійно діючим державним органом, який відповідно до Конституції України, цього та інших законів України забезпечує організацію підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, а також всеукраїнських референдумів. ...”

Стаття 14. Повноваження ЦВК

„Центральна виборча комісія: ...

11) реєструє відповідно до законів України кандидатів у депутати, включених до виборчих списків політичних партій (блоків), та видає представникам політичних партій (блоків) копію рішення про реєстрацію, посвідчення кандидатів у депутати;...”

Ф. Цивільний кодекс Української РСР від 18.07.1963 р.*

33. Витяги з цивільного кодексу Української РСР від 18.07.1963 р.

Стаття 17. Місце проживання

„Місцем проживання визнається те місце, де громадянин постійно або переважно проживає. ...”

Г. Державна таємниця і заява на отримання паспорта

34. Закон України „Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України” містить у статті 12 посилання на Закон України “Про державну таємницю”. Особи, обізнані з державною таємницею, більш детально контролюються, якщо вони хочуть отримати закордонний паспорт чи виїхати на постійне місце проживання за кордон. Міністерство внутрішніх справ разом зі Службою безпеки України систематично перевіряють усіх осіб, які звертаються за отриманням такого паспорту.

Н. Закон України „Про вибори народних депутатів України” від 18.10.2001 (зі змінами від 17.01.2002)

35. Відповідні витяги з Закону:

Стаття 8. Право бути обраним

„1. Депутатом може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.

2. Проживання в Україні за цим Законом означає проживання на території, яка включає: територію в межах державного кордону України, судна, що перебувають у плаванні під Державним Прапором України, а

· Який діяв на той час

також перебування громадян України у встановленому законодавством порядку у відрядженні за межами України, в дипломатичних та інших офіційних представництвах і консульських установах України, міжнародних організаціях та їх органах, на полярних станціях України, а так само перебування громадян України за її межами відповідно до чинних міжнародних договорів України. ...”

Стаття 41. Умови реєстрації кандидатів у депутати в багатомандатному окрузі, включених до виборчого списку партії

„...8) автобіографій осіб, включених до виборчого списку партії (блоку), обсягом до двох тисяч друкованих знаків, що обов'язково повинні містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття, місце роботи, громадську роботу (в тому числі на виборних посадах), партійність, склад сім'ї, адресу місця проживання із зазначенням часу проживання в Україні, відомості про наявність чи відсутність судимості; ...”

Стаття 47. Відмова в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати

„1.Виборча комісія відмовляє у реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати у разі: ...

4) ... **неналежного оформлення документів, зазначених у статтях 41 ... цього Закону; ...**

6) **вибуття особи, висунутої кандидатом у депутати, за межі України для постійного проживання; ...**

8) виявлення відповідною виборчою комісією суттєвої недостовірності відомостей про кандидата, поданих відповідно до цього Закону. ...”

I. Цивільний процесуальний кодекс (із змінами від 07.03.2000)

36. Відповідні витяги з Цивільного процесуального кодексу:

Стаття 243¹⁶. Підсудність справ по скаргах, заявах

Скарги на рішення, дії або бездіяльність Центральної виборчої комісії розглядаються Верховним Судом України.

Стаття 243¹⁷. Подання скарги, заяви

Скаргу на рішення, дії або бездіяльність Центральної виборчої комісії, крім зазначених у главах 30-Б, 30-В цього Кодексу, може бути подано до Верховного Суду України протягом семи днів відповідно з дня прийняття Центральною виборчою комісією рішення, вчинення дії або бездіяльності.

Стаття 243²⁰. Рішення суду

„За результатами розгляду скарги суд постановляє рішення.

При встановленні обґрунтованості скарги суд визнає дії чи бездіяльність Центральної виборчої комісії неправомірними, скасовує рішення і зобов'язує задовольнити вимогу заявника та усунути порушення.

Якщо оскаржувані рішення, дії Центральної виборчої комісії відповідають вимогам закону, суд постановляє рішення про відмову в задоволенні скарги.

Рішення суду є остаточним і оскарженню не підлягає. ...”

Ж. Закон України “Про приєднання України до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців” від 10 січня 2002 року

37. Відповідна частина цього Закону, прийнятого 10 січня 2002 року:

„Верховна Рада України постановляє:

Приєднатися до Конвенції про статус біженців, 1951 року та Протоколу щодо статусу біженців, 1967 року,,

Ратифікаційна грамота Протоколу була передана депозитарію 04.04.2002 р. з негайним вступом в дію. Ратифікаційна грамота Конвенції була передана депозитарію 10.06.2002 р. і вступила в дію 08.09.2002 р.

К. Ухвала Конституційного Суду України від 14.03.2002 (№4-у/2002)

38. Витяг Ухвали від 14.03.2002:

„Законом України "Про громадянство України" визначено, що безперервне проживання на території України - це проживання в Україні особи, якщо її разовий виїзд за кордон у приватних справах не перевищував 90 днів, а в сумі за рік - 180 днів. Не є порушенням вимоги про безперервне проживання виїзд особи за кордон у службове відрядження, на навчання, у відпустку, на лікування за рекомендацією відповідного медичного закладу або зміна особою місця проживання на території України (стаття 1 цього Закону). ...”

L. Практика Верховного Суду України

39. Витяги з судової практики Верховного Суду:

1. Рішення Верховного Суду від 25.03.2002 у справі Віктора Чайки

„Питання про суттєву недостовірність відомостей про кандидата в депутати слід пов'язувати з наявністю умисних винних дій кандидата, спрямованих на введення в оману ЦВК та виборців стосовно таких відомостей, які виключають можливість обрання його народним депутатом України або можуть вплинути на результати виборів. ...”

2. Рішення Верховного Суду від 13.02.2002 у справі Юрія Буздугана

„Описка в документах поданих для реєстрації в ЦВК не є підставою для відмови в реєстрації кандидатів в народні депутати України.”

3. Рішення Верховного Суду від 25.03.2002 у справі Олександра Васька

„Суттєва недостовірність відомостей ... може полягати ... біографічних даних, відомостей про майновий стан за умови, що внаслідок їх оприлюднення у виборців формується помилкова думка про порядність, кваліфікацію, економічну незалежність чи майнову неспроможність кандидата у народні депутати. Але в кожному конкретному випадку висновок комісії про недостовірність відомостей та їх суттєвий характер має ґрунтуватися на результатах комплексного вивчення всієї інформації, вміщеної в документах, поданих кандидатом у депутати, та обставинах, що зумовили подачу недостовірної інформації....”

4. Рішення Верховного Суду від 25.03.2002 у справі Степана Хмари

„...такими відомостями, що виключають можливість обрання особи народним депутатом, можуть бути недостовірні дані про вік, громадянство, час проживання в Україні або про наявність чи відсутність судимості за вчинення умисного злочину... суд вважає, що невключення заявником до декларації відомостей про наявність у нього на праві приватної власності нежилого приміщення ...само по собі не є суттєвою недостовірністю відомостей, яка тягне скасування реєстрації його кандидатом у народні депутати...”

M. Інструкції щодо місця проживання

40. Відповідні витяги з Рекомендації від 28 грудня 2001 року щодо заповнення декларації про майно кандидата передбачають таке¹:

“В. Рекомендація щодо правил заповнення:

...1.2. Цей підпункт (відносно місця постійного проживання) слід заповнювати на підставі паспортних даних про прописку або тимчасову прописку (реєстрацію)”

¹ Декларація про майно та доходи кандидата до кленів Верховної ради України та членів його/її сім'ї за 2001 рік та Рекомендація щодо правил її заповнення, затверджена наказом Міністерства фінансів України № 611 від 28 грудня 2001 року, зареєстрована міністерством юстиції України 2 січня 2002 року (№ 1/6289).

41. Інструкція про порядок обліку та розгляду заяв про надання послуг телефонного зв'язку вимагає вказати адресу на підставі паспортних даних про прописку або тимчасову прописку. Такі ж вимоги можна знайти в Інструкції про порядок реєстрації громадян, які шукають роботу, та безробітних, про порядок видачі паспорту тощо.

N. Правова теорія та практика

42. Відповідно до Висновку Інституту держави та права ім. Корецького (Академії правових наук) паспорт був офіційним документом, який підтверджує особу, підтверджуючи українське громадянство та зазначаючи постійне місце проживання. Особа вважається такою, що проживала в Україні протягом попередніх п'ять років, якщо вона має паспорт з пропискою за ці п'ять років. Ні Конституція, ні виборчий Закон не вимагають інформацію про теперішнє місце проживання, а вимагають інформацію про формальне місце проживання відповідно до прописки, зазначеної в паспорті. Судова колегія у цивільних справах Верховного Суду висловила цю думку в справі №6-110у98 (ухвала від 10 червня 1998 року):

“Юридичне значення щодо проживання народного депутата, кандидата в депутати або іншої особи у зв'язку з виборами мають лише документовані дані, зібрані у встановленому законом порядку, оскільки саме вони належать до основних даних про особу...

загальним документом, який засвідчує особу його власника, підтверджує громадянство і реєструє постійне місце проживання громадянина є паспорт (див. статтю 5 Закону України “Про громадянство в Україні” та статті 1 і 6 Положення про паспорт громадянина України від 2 вересня 1993 року, № 3423-ХІІ)...

При наявності в особі паспорта громадянина України і відомостей у ньому про прописку протягом останніх п'яти років як факту реєстрації постійного місця проживання вважається, що ця особа проживала в Україні протягом останніх п'яти років.”

ЩОДО ПРАВА

I. Стверджуване порушення статті 3 Протоколу №1 до Конвенції

43. Заявник скаржиться на порушення статті 3 Протоколу №1 до Конвенції, яка закріплює:

“Високі договірні сторони зобов'язуються проводити вільні вибори з розумною періодичністю шляхом таємного голосування в умовах, які забезпечують вільне вираження думки народу у виборі законодавчого органу.”

A. Твердження сторін

44. Заявник стверджував, що він був свавільно позбавлений реєстрації у списку кандидатів на вибори до Верховної Ради України від Соціалістичної партії України. Він зазначив, що, по-перше, подав правдиву інформацію щодо його проживання відповідно до прописки за останні 5 років та, по - друге, що він проживав в Україні, навіть перебуваючи за її межами, відповідно до міжнародних договорів, як це передбачено Законом “Про вибори народних депутатів”, оскільки Уряд США надав йому статус біженця, а Женевська Конвенція про статус біженців 1951 році вже була підписана Україною. Він заявляв, що відмова зареєструвати його кандидатом у депутати до Верховної Ради не має об'єктивного чи розумного виправдання, не переслідувала законну мету та що таке втручання у його права не було пропорційним.
45. Заявник зазначив, що хоча Закон “Про вибори народних депутатів” відповідає вимогам ст. 3 Протоколу №1 до Конвенції, його тлумачення органами державної влади у цій справі було свавільним, оскільки Закон не визначає конкретно, чи кандидат повинен мати 5 років юридично підтвердженого місця проживання, чи 5 років фактично проживати в Україні. Для нього вимога місця проживання була чітко доведена штампом прописки у національному паспорті громадянина України. Прописка означала його постійну,

юридичну адресу в Україні та, відповідно, він зазначив таку інформацію у своїй заяві про реєстрацію кандидатом у депутати. Він посилався на інші адміністративні процедури, де вимагалась інформація про прописку, яка означала “місце проживання” (див. п.п. 40-42 нижче). Прописка була невід’ємним, основним аспектом в українській адміністративній системі та була підставою для визначення місця проживання для офіційних цілей. Закон “Про вибори народних депутатів” посилається на “проживання” в Україні, тоді як Центральна виборча комісія, під час відмови у реєстрації кандидатів, використовувала різні терміни, такі як “постійне місце проживання в Україні”, або “його місце перебування”, терміни, які не визначені у тексті цього Закону. Відмова у реєстрації за цих підстав була, відповідно, несумісна з принципом рівності перед законом, правової певності та верховенства права.

46. Заявник далі зазначав, що він подавав правдиву інформацію щодо його місця проживання та змушений був покинути Україну у зв’язку з переслідуванням його органами державної влади за політичних мотивів. Він наполягав на тому, що Центральна виборча комісія та Верховний Суд України відмовили у його праві на вибори всупереч ст. 24 Конституції України, яка забороняє дискримінацію на підставі місця проживання.
47. Уряд зазначив, що заявник не надав Центральній виборчій комісії фактичної адреси його місця проживання та не довів, що він проживав за кордоном відповідно до міжнародних договорів, підписаних Україною, оскільки не бажав повідомляти про свою американську адресу українським силовим структурам. Він не проживав останніх 5 років в Україні, як цього вимагає ст. 8 Закону України “Про вибори народних депутатів”, оскільки більше року до виборів проживав у США, де набув статус біженця. Більше того, заявник не перебував за кордоном відповідно до міжнародних договорів, підписаних Україною, відповідно до частини 2 статті 8 цього Закону. Уряд зазначив, що Женевська конвенція 1951 року набула чинності для України тільки 8 вересня 2002 року. А рішення у справі заявника на національному рівні вже було прийняте до цієї дати.
48. Уряд посилався на ст. 17 Цивільного Кодексу, яка визначає місце проживання як місце, де він чи вона постійно чи тимчасово проживає (п. 33 вище). Поняття тимчасової відсутності в Україні було підтверджено Конституційним Судом України у його рішенні від 14 березня 2002 року у справі № 4-у/2002 (п. 38 вище). Поняття місце проживання повністю відрізняється від поняття місця реєстрації, яке у той час замінило прописку. Уряд зазначає, що органи державної влади мають широкі межі розсуду щодо тлумачення відповідного законодавства щодо його відповідності ст. 3 Протоколу № 1.
49. Вони також оскаржували будь-яку невизначеність у Законі щодо вимоги 5-ти річного перебування. Більше того, частина 2 статті 8 Закону надає широкі межі розсуду органам державної влади у визначенні місця проживання “відповідно до міжнародних договорів в Україні”.
50. Уряд України зазначив, що заявник не може вважатися біженцем, оскільки його не переслідували в Україні та не було жодної погрози такого переслідування. Проте, він зазначив, що заявник був би затриманий українськими силовими структурами, у випадку перетину кордону України. Він посилався на незакінчене кримінальне слідство щодо розголошення магнітофонних записів, які ніби-то були зроблені заявником у кабінеті Президента України. Уряд стверджував що неправдива заява про реєстрацію заявника кандидатом у депутати може розглядатися як спроба отримання імунітету від кримінального обвинувачення. Така ціль несумісна зі статусом народного депутата та його функціями.
51. Уряд вважав, що підставами відмови у реєстрації заявника було надання ним неправдивої інформації, а не місце проживання заявника як таке. Така неправда могла ввести в оману електорат щодо чесності кандидата та його компетентності. Більше того, перевірка цієї інформації відповідає потребам демократичного суспільства.
52. Уряд вважав, що поведінка заявника по суті була несумісною з його бажанням набути статус народного депутата.

В. Судова практика

53. Суд зазначає, що стаття 3 Протоколу № 1 до Конвенції проголошує фундаментальний принцип для ефективної політичної демократії, та є відповідно найвищою цінністю в системі Конвенції (див. Метью-Мохін та Клерфайт проти Бельгії, рішення від 2 березня 1987 року, Серія А № 113, стор. 22 § 47). Щодо зв'язку між демократією та Конвенцією, Суд вже навів свої аргументи у рішенні від 30 січня 1998 року у справі “Об'єднана Комуністична Партія Турції та інші проти Турції” (Доповіді про винесені Судом ухвали та рішення 1998-I, pp. 21-22, § 45, які процитував у справі “Язар та інші проти Турції”, №22723/93, 22724/93 та 22725/93, § 47, ЄСПЛ 2002-II):

“Демократія без сумніву є фундаментальною ознакою у Європейському суспільстві... Це зрозуміло, по-перше, з Преамбули Конвенції, яка встановлює дуже тісний зв'язок між Конвенцією та демократією, закріплюючи, що визначення та подальша реалізація прав та основних свобод людини найкраще забезпечується, з одного боку, ефективною політичною демократією та, з іншого боку, однаковим розумінням та дотриманням прав людини.. Преамбула далі підтверджує, що Європейські країни мають спільну спадщину політичних традицій, ідей, свобод та верховенства права. Суд зазначив, що у цій спільній спадщині слід встановити фундаментальні цінності Конвенції..., декілька разів зазначалося, що Конвенція була створена для визначення та проголошенням ідеалів та цінностей демократичного суспільства....” (вищезазначене рішення у справі “Язар та інші проти Туреччини”, § 47).

54. Суд наголошує, що ст. 13 Протоколу 1 включає суб'єктивні права голосувати та бути обраним. Не дивлячись на важливість цих прав, вони не абсолютними. Оскільки ст. 3 визнає такі права не надаючи самих понять, дозволяючи самим визначити їх, то є межі для “встановлених обмежень” (див. Метью – Мохін та Клерфайт, див. вище стор. 23, § 52). У своїх внутрішніх правових системах Договірні сторони можуть робити право голосувати та бути обраним предметом для певних обмежень, які не заборонені в принципі статтею 3. Держави мають широкі межі розсуду у цій сфері, проте Суд визначає чи вимоги Протоколу №1 були дотримані. Суд повинен впевнитись, що ці умови не обмежують права до такого ступеня, позбавляють їх суті та ефективності взагалі, що вони переслідують законну мету, та що заходи, які вживалися є пропорційними.

55. Щодо конституційних правил про статус народних депутатів, включаючи критерії для проголошення їх такими, що не відповідають встановленим вимогам, не дивлячись на те, що вони мають багато спільного, такі критерії відрізняються один від одного відповідно до історичних та політичних факторів, які характерні для кожної країни. Багатоманітність положень, передбачених у конституціях виборчому законодавстві багатьох держав Ради Європи, показує різноманітність можливостей у цій сфері. З метою дотримання ст. 3, будь-яке законодавство про вибори має бути оцінене у світлі політичного розвитку країни, оскільки ознаки, які неприйнятні в контексті однієї системи, можуть бути виправдані в контексті іншої. Проте, широкі межі розсуду держави у цій сфері обмежені зобов'язанням поважати фундаментальні принципи статті 3, зокрема, “вільне вираження думки народу під час вибору законодавчого органу” (див. Метью – Мохін та Клерфайт, вище стор. 23-24, § 54; Покользіна проти Латвії, № 46726/99, § 33 ЄСПЛ 2002-II).

56. Щодо умов проживання у зв'язку з правом бути обраним, як таким, Суд ніколи не виражав своєї точки зору з цього приводу. Проте, відносно окремого права голосувати, Суд вирішив, що це не є не розумною чи свавільною вимогою (див. Хілбе проти Лісенштайн (ріш.), № 31981/96, ЄСПЛ 1999-VI). Суд вважає що вимога щодо проживання для голосування може бути виправдана на підставі (1) припущення що громадянин нерезидент менше прямо чи безпосередньо зацікавлений, та менше знає про повсякденні

проблеми держави, (2) нездійсненність, а інколи і небажаність (у деяких випадках неспроможність) кандидатів у народні депутати, представляти різні інтереси громадян, які проживають за кордоном, так, щоб було дотримано свободи на вільне вираження поглядів; (3) вплив громадян-резидентів на вибір кандидатів та на формулювання їх виборчої програми, та (4) співвідношення між правом голосувати на парламентських виборах та отримати результат від дій обраного органу (Полако та Гарофало проти Італії, № 23450/94, рішення Комісії від 15 вересня 1997 року),...

57. Суд допускає, що більш суворі вимоги можуть бути встановлені до можливості бути обраним до парламенту, ніж до можливості голосування (див. роз'яснення щодо виборів Венеціанської Комісії, параграф 29 вище). Виходячи з цього, Суд не перешкоджає встановленню вимоги 5-ти річного проживання для потенційних кандидатів до парламенту. Проте спірним є те, що ця вимога може розглядатися як така, що дає можливість цим особам отримати достатні знання з питань пов'язаних з завданнями національного парламенту.
58. Більше того, дуже суттєвим є те, що кандидати до парламенту мають виглядати особами прямими та чесними. Шляхом зобов'язання їх самих бути повністю та добровільно публічно відкритими, відвертими, електорат може визначити особисті якості кандидата та можливість найкращого представництва їх інтересів у парламенті. Такі вимоги чітко відповідають інтересам демократичного суспільства і держави мають межі розсуду у їх застосуванні.
59. У цьому зв'язку, Суд зазначає, що предмет та мета Конвенції вимагає, щоб її положення тлумачились та застосовувались у такий спосіб, щоб зробити її вимоги не просто теоретичним або ілюзорними, але й практичними і ефективними (див., наприклад, "Артисо проти Італії", рішення від 13 травня 1980, серія А №37, сс. 15-16, § 33; "Об'єднана Комуністична партія проти Турції та Інші проти Турції", рішення від 30 січня 1998, Доповіді про винесені судом ухвал та рішень 1998-I, сс. 18-19, § 33; та "Чессагнон та інші проти Франції" [GC], № № 25088/94, 2833195 та 28443/95, §100, ЄСПЛ 1999-III). Право стати кандидатом на виборах, що гарантується статтею 3 Протоколу № 1, і є таким суттєвим правом в концепції реального демократичного устрою, яке було б ілюзорним, якщо комусь може бути відмовлено у цьому праві в будь-який момент. Таким чином, якщо держава має широкі розсуду при визначенні вимог для надання права абстрактно, принцип того, що право має бути ефективним вимагає, щоб процедура надання права містила достатні гарантії для запобігання свавільним рішенням.

С. Застосування прецедентної практики Суду у цій справі

60. Суд зазначає, що його повноваження перевіряти дотримання національного законодавства обмежені (див. "Хакансон і Старесон проти Швеції", рішення від 21 лютого 1990р. серія А № 171-А, с. 16, § 47) і що заміняти національні суди не є завданням Суду. Вирішення проблем тлумачення національного законодавства є завданням національної влади. (див. "Вайт і Кенеді проти Німеччини" [GC], №26083/94, §54, ЄСПЛ 1999-1). Проте, Суд має визначити, чи були рішення національних судів у цій справі сумісні з правом заявника виступати кандидатом на виборах (див. *mutatis mutandis*, "Совтрансавто Холдінг проти України" №48553/99, § 95, ЄСПЛ 2000-VII).
61. Враховуючи відповідне національне законодавство та практику, Суд встановив, що вимога проживання в Україні не була абсолютною і що національна влада, надаючи дозвіл або відмовляючи у реєстрації певному кандидату, була зобов'язана враховувати його конкретну ситуацію. Суд вважає, що ні відповідне законодавство, ні практика не містять прямої вимоги "постійного" або "тривалого" проживання на території України. Крім того, законодавство не містить різниці між поняттями "законного" та "постійного" проживання. Зрозумілим є те, що у вказаний період "місце постійного проживання" заявника частково було за межами України, оскільки 26 листопада 2000р. він був

змушений залишити країну через побоювання бути переслідуваним та оселився як біженець на території Сполучених Штатів Америки (див. п. 10). Однак, прописка в його національному паспорті не змінилась.

62. Суд зазначив, що на той час єдиний доказ реєстрації місця проживання особою, яке не завжди співпадає з місцем її постійного проживання (п.п. 56-58), містився у внутрішньому національному паспорті. Далі Суд зазначає, що прописка була невід'ємним та основоположним аспектом української адміністративної системи та широко використовувалась для багатьох цілей (реєстрація поточного місця проживання громадян, військового призову, голосування на виборах, різноманітні майнові питання тощо).
63. Суд вважає вкрай важливим той факт, що кандидати у народні депутати мали надавати детальну інформацію щодо їх особистої власності та доходів, а також щодо власності своєї сім'ї. Стандартна декларація вимагає від кандидатів зазначити "їх прописку або тимчасову прописку (реєстрацію), що міститься в паспорті громадянина" (п. 40). Тому Суд вважає, що у декларації про доходи, яка подається до Центральної виборчої комісії для реєстрації як кандидата, заявник був зобов'язаний надати інформацію лише щодо прописки.
64. На думку Суду, посилення заявника на Женевську конвенцію 1951 року як на законний аргумент не є суттєвим, оскільки на той час вона не набула чинності для України. Однак, Суд зауважує, що Україна як країна, що підписала Женевську конвенцію, відповідно до статті 18 Віденської Конвенції про право міжнародних договорів мала утримуватись від дій, які позбавили б Женевську конвенцію її об'єкта й мети до набрання нею чинності.
65. Важливішим є те, що Суд вважає, що заявник може спиратися як на об'єктивний, наявний аргумент на своє побоювання переслідування через свою роботу, підозрілі події навколо зникнення і вбивства журналіста Георгія Гонгадзе та "касетний скандал". Крім того, заявник був швидко визнаний особою, що легітимно шукає політичного притулку в Сполучених Штатах Америки. Тому зрозумілим є те, що заявник швидко і на невизначений час залишив країну. Суд визначає, що заявник був у складній ситуації: якби він залишився в Україні, його особиста безпека чи фізична недоторканість були б під загрозою, реалізація будь-яких політичних прав неможливою, при тому, що, залишивши країну, він так само був би позбавлений реалізації цих прав.
66. Враховуючи вищезазначене, Суд вважає, що рішення Центральної виборчої комісії про відмову у реєстрації заявника як кандидата у народні депутати України через подання ним неправдивих відомостей, незважаючи на наявність у останнього зареєстрованого законного місця проживання на території України (прописки), порушує статтю 3 Протоколу № 1 до Конвенції.
67. Тому, мало місце порушення статті 3 Протоколу № 1 до Конвенції.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 14 КОНВЕНЦІЇ ОКРЕМО ТА У ПОЄДНАННІ ЗІ СТАТТЕЮ 3 ПРОТОКОЛУ № 1 ДО КОНВЕНЦІЇ

68. Заявник також скаржився, що факт позбавлення його права виступати кандидатом у депутати лише з тієї підстави, що він ніби-то надав неправдиву інформацію щодо місця свого проживання протягом останніх п'яти років, змусив його під час реалізації свого права, передбаченого статтею 3 Протоколу № 1 до Конвенції (див. вище), страждати від дискримінації, яку стаття 14 Конвенції забороняє. Він порівнює свою ситуацію з іншим кандидатом, який не проживав в Україні протягом п'яти років поспіль, але був зареєстрований кандидатом на виборах. Стаття 14 проголошує:

"Здійснення прав і свобод, викладених у Конвенції, гарантується без будь-якої дискримінації за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного або соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або інших обставин."

69. Уряд зазначив, що не було порушення статті 3 Протоколу № 1 до Конвенції у поєднанні зі статтею 14, оскільки дискримінації щодо заявника не було.
70. Заявник заперечив цей аргумент, посилаючись зокрема на обставини справи п. Звягільського Я.М., який став депутатом Верховної Ради України, незважаючи на те, що проживав за кордоном (п. 22).
71. Суд вважає, що скарги за цією статтею по суті співпадають із скаргами за статтею 3 Протоколу № 1. Враховуючи висновки з цього приводу (див. п.п. 60-67), Суд вважає недоцільним розглядати окремо скаргу щодо порушення статті 14 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

72. Стаття 41 Конвенції проголошує:

“Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідно Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову компенсацію, Суд, у випадку необхідності надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію”

A. Матеріальна шкода

73. Заявник стверджував, що його вимога відшкодування матеріальної шкоди пов'язана із втратою заробітної плати, яку він мав би отримувати як депутат Верховної Ради України. Він зазначив, що міг бути обраним за списками Соціалістичної партії України, оскільки партія набрала необхідну для цього кількість голосів. Заявник вимагав 52,228,83² грн. компенсації, керуючись приблизним розміром заробітної плати народного депутата України, яку він мав би отримувати у випадку обрання.
74. Уряд зазначив, що відсутній причинний зв'язок між зазначеною матеріальною шкодою та виявленим порушенням. Уряд України стверджував, що ситуація є аналогічною ситуації у справі “Подколзіна проти Латвії” (п. 48 вище).
75. Суд, як і Уряд, вважає, що причинний зв'язок між стверджуваною матеріальною шкодою та виявленим порушенням відсутній. (див. “Ван Джейжем проти Бельгії [GC], № 26103/95, §40, ЄСПЛ 1999-I, та “Ніколова проти Болгарії” [GC], №31195/96, §73, ЄСПЛ 1999-II). Таким чином, Суд відхиляє вимоги заявника у цій частині.

B. Моральна шкода

76. Заявник стверджував, що відмова у його реєстрації як кандидата на вибори примусила його залишатись у вигнанні у Сполучених Штатах Америки як політичного біженця. Далі він стверджував, що порушення його прав призвело до серйозних фізичних та моральних страждань та зашкодило його репутації, оскільки державні органи продовжують дискредитувати його через засоби масової інформації в Україні та за кордоном. Заявник вимагав 100,000 ЄВРО компенсації.
77. Уряд вважав, що сума, зазначена заявником, є надмірною, зважаючи на прожитковий мінімум та рівень доходів в Україні на цей час. Він вказав на необґрунтованість вимог заявника. Уряд стверджував, що сама констатація порушення становитиме достатню сатисфакцію моральної шкоди, якої, за твердженнями заявника, він зазнав. Крім того, Уряд зазначив, що звернення до Європейського суду з прав людини не може бути джерелом для невиправданого збагачення.
78. Суд повторює, що моральна шкода має визначатися за автономними критеріями, що впливають з Конвенції, а не на підставі принципів, визначених у національному законодавстві чи практиці відповідної держави (див. *mutatis mutandis*, “The Sunday Times

² EUR 7.838.93

проти Великобританії” (№1) (стаття 50), рішення від 6 листопада 1980р., серія А № 38, с. 17, § 41, та “Пробстмеїр проти Німечинни”, рішення від 1 липня 1997р., Доповіді 1997-VI, с. 1140, §77). У цій справі Суд визнає, що заявник зазнав моральних страждань внаслідок недопущення висування його кандидатури як кандидата на виборах. Відповідно, врахувавши обставини справи і зробивши свою оцінку на засадах справедливості, як вимагається статтею 41 Конвенції, Суд присуджує заявнику суму в 5000 ЄВРО компенсації моральної шкоди.

С. Судові витрати

79. Заявник не вимагав компенсації судових витрат, оскільки послуги адвоката були надані йому безоплатно. Таким чином, Суд нічого не присуджує в цій частині.

Д. Пеня

80. Суд вважає, що пеня, яка нараховуватиметься у разі несвоєчасної сплати, дорівнює граничній позичковій ставці Європейського Центрального Банку плюс три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ОБСТАВИН СУД:

1. Встановлює шістьма голосами проти одного, що мало місце порушення статті 3 Протоколу №1 до Конвенції;
2. Встановлює одностайно, що недоцільно розглядати окремо скаргу за статтею 14 Конвенції;
3. Встановлює шістьма голосами проти одного, що:

а) протягом трьох місяців від дати, коли рішення стане остаточним згідно з пунктом 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявникові в доларах США за курсом на день винесення цього рішення 5000 (п'ять тисяч) ЄВРО як компенсацію моральної шкоди та будь-який податок, який може підлягати сплаті з зазначеної суми;

б) після закінчення вищезазначених трьох місяців і до остаточного розрахунку на названу суму нараховуватиметься відсоток у розмірі граничної позичкової ставки Європейського Центрального Банку, що діятиме на період несплати, плюс три відсоткові пункти.

4. Відхиляє одностайно решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено письмово 19 жовтня 2004 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Т.Л. Ерлі
Заступник Секретаря

Дж.- П. Коста
Голова

Відповідно до пункту 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 правила 74 Регламенту Суду до цього рішення додається окрема думка судді Лукайдеса.

Окрема думка судді Лукайдеса

Скарга заявника полягає у тому, що йому було незаконно було відмовлено у реєстрації його як кандидата у народні депутати України за партійними списками Соціалістичної Партії України для участі у виборах до Верховної Ради України. Підставою для відмови органами державної влади в реєстрації заявника як кандидата в народні депутати стало надання ним неправдивих відомостей про фактичне місце проживання протягом останніх п'яти років. Заявник стверджував, що він надав уповноваженим органам інформацію щодо його реєстрації в місці законного проживання в Україні (на той час - „прописки”). *Прописка* була невід'ємним та основоположним аспектом української адміністративної системи та широко використовувалась для багатьох цілей. За твердженням заявника, оскільки *прописка* засвідчувала, що Україна була місцем його офіційної реєстрації впродовж останніх п'яти років до часу подачі ним заяви на реєстрацію його як кандидата у народні депутати України (12 січня 2002 р.), інформація, надана ним, не може вважатись неправдивою. Відповідно, він не мав бути виключений зі списку кандидатів на підставі недотримання вимог проживання навіть, якщо беззаперечним є той факт, що фактично він не проживав в Україні впродовж зазначеного часу.

Відповідно до ст. 76 Конституції України:

„...Народним депутатом України може бути громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.”

Крім того, ст. 8 Закону України „Про вибори народних депутатів” містить такі положення:

„1. Депутатом може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.”

Загальновідомим фактом є те, що заявник залишив Україну 26 листопада 2000 р. та оселився як біженець у США згідно рішення державних органів Сполучених Штатів Америки від 27 квітня 2001 р. В Україну заявник не повернувся. Тому, фактично - він не проживав в Україні „протягом п'яти останніх років” до часу подачі заяви. Як вже зазначалось, заявник з цим не погоджується і стверджує, що, оскільки його *прописка* визначала місцем його офіційної реєстрації Україну, він має вважатися таким, що відповідає вимогам цензу проживання.

У адміністративній системі України *прописка* була формальним позначенням місця проживання особи та використовувалась, здебільшого з практичною метою, для формального підтвердження місця проживання. Вочевидь, прописка не може вважатися вирішальним доказом проживання особи в Україні, у випадках, коли в подальшому визнано, що фактично особа проживає за межами України. Іншими словами, у цій справі, на мою думку, рішення державної влади виходити з реального місця проживання заявника, аніж не зважати на це та керуватись лише *пропискою*, було цілком обґрунтованим.

Це було змістом скарги заявника, і саме це мало бути предметом нашого розгляду в сенсі ст. 3 Протоколу № 1 до Конвенції. Політичне підґрунтя та політичні питання справи не є предметом нашого розгляду оскільки вони були не повністю визначені заявником для доведення його окремих скарг згідно зазначених положень.

За даних обставин, я вважаю, що в цій справі не було порушення ст. 3 Протоколу №1 до Конвенції.